

امکان سنجی راهبرد اسکان مجدد سکونتگاه‌های روستایی کوچک و پراکنده

علی خلیلی

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری

alikhali.5643@gmail.com

چکیده

الگوی سکونت‌گزینی روستایی بطور کلی از تاثیر عوامل طبیعی و نظام اقتصادی - اجتماعی در دوره‌های گوناگون تاریخی سرچشمه می‌گیرد. از اینروست که نظام پراکندگی روستاهای کشور نیز به تبع چنین شرایطی و مقتضیات طبیعی انسانی با گستردگی بسیار زیاد و تنوع آب و هوایی از منطقه‌ای به منطقه دیگر تفاوت می‌کند. این پژوهش با روش توصیفی - کتابخانه‌ای انجام شده است و در این راستا سعی بر آن دارد تا با هدف راهبرد اسکان مجدد سکونتگاه‌های روستایی به منظور رسیدن به یک راهبرد مناسب در این گونه سکونتگاه‌ها می‌باشد.

واژگان کلیدی: اسکان مجدد، سکونتگاه‌های روستایی، امکان سنجی، روستا

۱- مقدمه

سکونتگاه‌های روستایی به عنوان بستر زندگی و فعالیت‌های انسان، موضوعی چند بعدی است. مسئله سکونتگاه‌های روستایی بخشی از مسائل گسترده‌تری است که در سطح ملی و منطقه‌ای نمود پیدا می‌کند (صیدایی و نوروزی آورگانی، ۱۳۸۹، ۲). به عبارتی دیگر سکونتگاه‌های روستایی به عنوان پدیده‌های جغرافیایی، نمود فضایی و عینی عوامل طبیعی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی هستند که در بستر طبیعت و در چارچوب مناسبات انسان و محیط در گذر زمان شکل گرفته‌اند. به عبارت دیگر، واحدهای سکونتگاهی روستایی در ایران به تبعیت از تنوع ناحیه‌ای و منطقه‌ای عوامل محیط طبیعی - اکولوژیک از یک سو و درجه تاثیرگذاری متفاوت نیروها و عوامل سیاسی و اجتماعی - اقتصادی از دیگر سو به نحوی متنوع و با تفاوت نیروها و عوامل سیاسی و اجتماعی - اقتصادی از دیگر سو، به نحوی متنوع و با تفاوت‌های ناحیه‌ای و منطقه‌ای برپا شده و در گذر زمان شکل امروزی خود را یافته‌اند (سعیدی و همکاران، ۱۳۸۸: ۵).

در این راستا در مکان‌گزینی سکونتگاه‌های روستایی، به عنوان بخش بزرگی از انواع مجتمع‌های زیستی، عوامل متعددی نقش داشته است که با توجه به ماهیت هر عامل، شرایط زمانی و مکانی، و اولویت‌های فرد یا افراد تصمیم‌گیرنده، اهمیت و میزان تاثیر هر عامل در فرایند مکان‌گزینی تعیین گردیده است. می‌توان عامل موثر بر مکانیابی سکونتگاه‌های روستایی را اجمالاً در پنج دسته عوامل طبیعی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جای داد (فرجی سبکبار، ۱۳۸۱: ۴۸-۳۶).

۲- اهمیت و ضرورت پژوهش

ساماندهی سکونتگاه‌های کوچک و پراکنده در یک پهنه‌ی جغرافیایی باید از یک نظام سلسله‌مراتبی تبعیت کند تا توسعه‌ی پایدار اجتماعی، اقتصادی و کالبدی آن‌ها از یک توجیه‌ی فنی و اقتصادی منطقی برخوردار گردد. خوشبختانه در سال‌های گذشته با گسترش طرح‌های منطقه‌ای (جامع شهرستان، ساماندهی فضایی سکونتگاه‌های روستایی، جامع و تفصیلی شهرها و حوزه نفوذ و هادی روستاها) تا حدودی نظام جدید استقرار فضایی سکونتگاه‌های شهری و روستایی در پهنه‌های مختلف جغرافیایی تعریف شده‌اند. البته تحقق‌پذیری این طرح‌ها در مواردی با مشکل‌های اجرایی و مدیریتی مواجه بوده است که ضرورت بازنگری و ارزیابی مجدد آن‌ها امری محتوم است (شمس‌الدینی، ۱۳۹۰: ۵۸).